

תורה אור • פרשת שמות • מאמר 9

תוספת ביאור

הסבר נוסף

המצוות הן כמו זרע: שורשן בתר"ך עמודי אור הנמשכים מכתר, והן ירדו והתלבשו בצמר ובקלף, ושום דבר מאורן אינו ניכר בהם. נשמות ישראל, באמצעות יראת ה' וביטול, הן "ארץ חפץ" שכוח הצמיחה האין-סופי שלה מביא את האור הנסתר לידי גילוי; ומה שצומח גבוה אף מהנשמות עצמן.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/9](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/9)

הנקודה

המצוות הן כמו זרע: שורשן בתר"ך עמודי אור הנמשכים מכתר, והן ירדו והתלבשו בצמר ובקלף, ושום דבר מאורן אינו ניכר בהם. נשמות ישראל, באמצעות יראת ה' וביטול, הן "ארץ חפץ" שכוח הצמיחה האין־סופי שלה מביא את האור הנסתר לידי גילוי; ומה שצומח גבוה אף מהנשמות עצמן.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

ההשלמה למאמר הקודם מסבירה מדוע המצוות נמשלו לזרע. לזרע אין טעם או ריח, אך הוא מכיל את הפרי כולו בצורה גשמית ונסתרת; רק כאשר זורעים אותו, כוח הצמיחה של הארץ מגלה את הפרי ומרבה אותו עד אין שיעור, אף שמהותו עדיין באה מן הזרע. גם ילד בא מטיפת האב, אך גדל רק בתוך האם, והוא עשוי להיות גדול ממנה בקומתו. שורש המצוות בתר"ך עמודי אור הנמשכים מכתר, האור המקיף את כל העולמות, אך הן מתלבשות בצמר ובקלף, כמו זרע שנראה כעץ בלבד. נשמות ישראל הן "ארץ חפץ": יראת ה' והביטול שלהן עושות אותן למלכות, ששורשה במלכות דאין סוף, ובעלת כוח צמיחה אין־סופי. אולם מה שצומח מושרש ביסוד דאדם קדמון, למעלה משורשן של הנשמות עצמן. לאחר מכן מבחין המאמר בין המקיף הקרוב, שהמצוות ממשיכות כעת, ובין המקיף המובדל, "רצון כל הרצונות", שיאיר רק לעתיד לבוא ויביא את תחיית המתים.

מבנה

1	הזרע והארץ	11-3
	הזרע מכיל את הפרי כולו בצורה גשמית ונסתרת. כוח הצמיחה של הארץ מגלה אותו ומרבה אותו עד אין שיעור, אך מהותו של הפרי באה מן הזרע בלבד.	
2	הטיפה והאם	11-4
	מהות הילד נמצאת בטיפת האב, אך הוא גדל רק בתוך האם; ולכן היא יכולה ללדת ילד שקומתו גבוהה משלה.	
3	המצוות כזרע	11-5
	התורה והמצוות נקראות "זריעה". שורשן בתר"ך עמודי אור הנמשכים מכתר, והן מתלבשות בצמר ובקלף, כמו זרע שנראה כעץ פשוט; כך הן יכולות להביא לידי גילוי אין־סופי לעתיד לבוא.	
4	ארץ חפץ	11-6-7
	נשמות ישראל, המקיימות את המצוות, הן "ארץ חפץ" ו"אשה יראת ה'". הביטול שלהן עושה אותן למלכות דאצילות, ששורשה במלכות דאין סוף, ובעלת כוח צמיחה אין־סופי.	
5	פרי גבוה מן הארץ	11-8
	כזרע, התורה והמצוות זקוקות לנשמות ישראל; אך הפרי הצומח מושרש ביסוד דאדם קדמון, הגבוה בהרבה ממלכות דאדם קדמון, שורש הנשמות.	
6	שני אורות מקיפים	11-9-10
	המקיף הקרוב מעניק חיות ומעורר את הפנימיות; המקיף המובדל אינו מאיר כלל בעולמות. המצוות ממשיכות כעת את המקיף הקרוב, את כתר ואת הרצון העליון; לעתיד לבוא יאיר גם המקיף המובדל, "רצון כל הרצונות", ויביא את תחיית המתים.	

הזרע גרעין

המשל למצוות כפי שהן בעולם הזה: הוא מכיל את צורת הפרי ואת כוחו בשלמות, אך בהעלם ובצורה גשמית הנראית כעץ פשוט.

כוח הצמיחה כח הצומח

כוחה של הארץ להביא לידי גילוי את מה שנסתר בזרע ולהרבות אותו עד אין שיעור; במשל, אלו נשמות ישראל, ששורשן במלכות דאין סוף מקנה לכוח זה אין־סופיות.

תר"ך עמודי אור תר"ך עמודי אור

שורש המצוות, הנמשכות מכתר. המספר 620 הוא הערך המספרי של כתר, והוא כולל את 613 מצוות התורה ואת שבע המצוות מדברי חכמים.

ארץ הפץ ארץ הפץ

כינויו של הנביא לישראל, המתפרש על נשמות ישראל: באמצעות יראת ה' וביטול הן נעשות למלכות, ה"ארץ" הפורייה שבה צומחות המצוות.

המקיף הקרוב מקיף הקרוב

אור מקיף שאינו נכנס פנימה, אך עדיין מעניק חיות ומעורר את הפנימיות, כמו ה"מזל" של חבריו של דניאל. זהו הרצון העליון, כתר, שהמצוות ממשיכות כעת.

המקיף המובדל מקיף המובדל

אור מקיף שנעלה לחלוטין מגבולות העולמות, "רצון כל הרצונות", שלמעלה בהרבה מבחינת הרצון. הוא יאיר רק לעתיד לבוא.

מלכות ויסוד דאדם קדמון מלכות ויסוד דא"ק

שורשי נשמות ישראל והמצוות. יסוד גבוה בהרבה ממלכות, ולכן מה שצומח מן המצוות גבוה מן הנשמות שבתוכן הוא צומח.

קטע 1 • 11-3

הזרע והארץ

1 תוספת ביאור

ביאור נוסף

כותרת זו מציינת תוספת קצרה למאמר שקדם לה, שהשווה את המצוות לזרע ואת נשמות ישראל לאדמה, שכוח הצמיחה שבה מוציא את הפרי הטמון בזרע. כאן מפותחת ההקבלה הזאת ביתר פירוט.

2 וביאור הענין¹ דהנה הגרעין אע"פ [אף על פי] שאין בו טעם וריח מ"מ יש בו כל תמונת וכח הפרי ממש אלא שהוא בקיצור נמרץ ובכחי העלם כאלו הוא עץ בעלמא.

והביאור בעניין הוא: הזרע, אף שאין בו טעם וריח, מכיל בפועל את כל צורתו וכוחו של הפרי; אלא שהם נתונים בו בתמצית מרוכזת ביותר ובהעלם, כאילו אינו אלא עץ פשוט.

בזרע אין טעם או ריח מן הפרי, ובכל זאת כבר מצוי בו כל מה שירכיב את הפרי, כשהוא דחוס ומוסתר, עד שהוא נראה כעץ פשוט בלבד. זו נקודת המוצא של המשל: דבר יכול להיות נוכח בשלמותו בצורה שאינה מגלה עליו דבר.

וכן עד"ז טפת האב² יש בה כללות כל הרמ"ח אברים ממש וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אב מזריע לובן³ שממנו עצמות וגידים כו' וכנודע ג"כ בספרי הטבע רק שירדה בגשמיות מאד בדילוג הערך כגרעין לגבי ערך הפרי

וכך גם טיפת האב כוללת בפועל את המבנה הכללי של כל רמ"ח האיברים, וכמאמר חז"ל: "אב מזריע לובן שממנו עצמות וגידים" וכו'; וכידוע גם מספרי הטבע. אלא שהיא ירדה כמידה רבה מאוד לגשמיות, בדילוג גדול בערך, כערך הזרע ביחס לפרי.

הדוגמה השנייה היא טיפת האב, שכבר כלולים בה כל איברי הגוף, רמ"ח איבריו, בצורה כללית. מאמר חז"ל שהאב נותן את ה"לובן" שממנו מתהווים העצמות והגידים, וכן המדע הטבעי של אותה תקופה, מובאים כתמיכה לכך; ובכל זאת הטיפה ירדה לגשמיות במידה כה רבה, עד שאין להשוותה לאדם, כשם שאין להשוות את הזרע לפרי.

אך ע"י שנזרע הגרעין בארץ ונכלל כחו בכח הצומח וכח הצומח שבארץ זאת פעולתו להוציא לאור כח הפרי שכלול בהגרעין מההעלם אל הגילוי להיות

אך כאשר זורעים את הזרע באדמה וכוחו נכלל בכוח הצומח — וזוהי פעולתו של כוח הצומח שבארץ: להוציא לאור את כוח הפרי הכלול בזרע, מן ההעלם אל הגילוי, כך שיהיה

הזרע נעשה לפרי רק כאשר זורעים אותו וכוחו שלו מתמזג בכוח הצומח של הארץ. כל פעולתו של כוח זה היא להוציא את הפרי המוסתר בזרע מן ההעלם אל הגילוי.

ממנו פרי בטעם וריח ומראה יפה מה שכשהי' [שכשהיה] זה בהגרעין הי' [היה] בהעלם עצום עד שלא היה ניכר ונרגש כלל שום טעם וריח רק עץ בעלמא

ממנו פרי בעל טעם, ריח ומראה נאה; כל אלה, כשהיו בזרע, היו בהעלם עצום, עד שלא ניתן היה להבחין או לחוש כלל בטעם או בריח, אלא כעץ פשוט בלבד.

לפרי שצומח יש טעם, ריח ויופי, וכולם היו מוסתרים עמוק כל כך בזרע, עד שאי אפשר היה לחוש בהם. הארץ מגלה את מה שהיה מצוי בו באמת, אך לא ניתן היה לתפוס אותו.

וגם עוד זאת שיצמיח מגרעין א' פירות הרבה מאד בתוספת ברכה מרובה לאין שיעור נגד פרי הא' שממנו נלקח הגרעין.

ועוד זאת: מזרע אחד מצמיחים פירות רבים מאוד, בתוספת ברכה מרובה לאין שיעור ביחס לפרי האחד שממנו נלקח הזרע.

הארץ אינה רק מגלה את מה שהיה מוסתר: מזרע אחד היא מצמיחה פירות רבים מאוד, ברכה שאין לה שיעור ביחס לפרי האחד שממנו הגיע הזרע.

אבל מ"מ מובן שעיקר טעם וריח ומראה של הפירות הצומחים נלקחו מן הגרעין הנזרע שהיו כלולים בו ממש.

אך בכל זאת מובן שעיקר הטעם, הריח והמראה של הפירות הצומחים נלקחו מן הזרע שנזרע, שכן הם היו כלולים בו ממש.

אף על פי כן, הטעם, הריח והמראה של כל הפירות החדשים באים מן הזרע עצמו, שבו היו מצויים באמת. מה שהארץ מוסיפה הוא גילוי וריבוי, ולא את מהות הפרי.

3 ובלעדו לא הי' [היה] כלל צמיחת פירות אלו המשובחים כ"א ממנו דוקא צמחו ובאו. אלא שלפי שבעוד שהיו בחי' אלו בהגרעין

ובלעדיו לא הייתה צמיחה כלל של הפירות המשובחים הללו; אלא שממנו דווקא הם צמחו ובאו. אלא שמכיוון שבעוד בחינות אלו היו בגרעין

הפירות המשובחים לא היו יכולים לצמוח כלל בלי הגרעין; הם באו ממנו בלבד. כעת המשפט פונה להסביר מדוע בכל זאת נחוצה הארץ: כל עוד היו התכונות הללו בגרעין, הן התקיימו רק בצורה נמוכה.

הנה נתגשמו וירדו והיו כעץ בעלמא ולולי כח הצומח שבארץ לא הי' [היה] מהם שום צמיחה והי' [והיה] נשאר הכח בהעלם ולא הי' [היה] יוצא אל הגילוי כלל

הן נעשו גשמיות וירדו, והיו כעץ בלבד. ולולא כוח הצומח שבארץ, לא הייתה צומחת מהן צמיחה כלל; הכוח היה נשאר בהעלם ולא היה יוצא כלל לגילוי.

בגרעין נעשו הטעם, הריח והמראה גשמיים וירדו, ולכן הגרעין היה כעץ פשוט. בלי כוח הצומח שבארץ הם לא היו צומחים ולא היו באים כלל לידי גילוי.

וזה שיצא מההעלם אל הגילוי הוא עי' כח הצומח וגם עי' נמשך הגילוי בתוספת ברכה מרובה יותר אפילו מהפרי שממנו נלקח הגרעין כנ"ל.

והיציאה מן ההעלם אל הגילוי היא באמצעות כוח הצומח; וגם באמצעות נמשך הגילוי בתוספת ברכה מרובה, גדולה אפילו מזו של הפרי שממנו נלקח הגרעין, כפי שהוסבר לעיל.

לכן כוח הצומח עושה שני דברים: הוא מביא את מה שהיה נסתר בגרעין לידי גילוי, וגם מרבה אותו, כך שמתקבל הרבה יותר מן הפרי האחד שממנו נלקח הגרעין.

קטע 2 • 41

הטיפה והאם

4 ועד"ז ממש הוא במשל התהוות הולד מהטפה עי' האשה שאע"פ [שאף על פי] שעיקר מהות הולד הוא כלול בהטפה מ"מ כיון שכבר ירד בדילוג הערך מבחינת מהות אדם למהות טפה גשמית

וכך ממש גם במשל התהוותו של הולד מן הטיפה באמצעות האשה: אף שעיקר מהותו של הולד כלול בטיפה, מכל מקום, מאחר שכבר ירדה בדילוג שבאין-ערוך מבחינת מהות אדם למהות של טיפה גשמית,

אותו מבנה מתקיים גם בוולד, שמתהווה מטיפת האב באמצעות האם. מהות הולד מצויה בטיפה, אך הטיפה ירדה בדילוג שאין בו כל השוואה, ממדרגתו של אדם לטיפה גשמית.

לכן לולי שהי' [שהיה] נקלט בבטן הנקבה לא הי' [היה] מזה שום התהוות והית' [והיתה] נשאר' טפה גשמית. לכן, אילו לא הייתה נקלטת בבטן הנקבה, לא היה מתהווה ממנה דבר, והיא הייתה נשארת טיפה גשמית.

בגלל ירידה זו, הטיפה אינה מולידה דבר מעצמה; רק כשהיא מתקבלת בתוך האם מתהווה ממנה דבר. אחרת היא הייתה נשארת טיפה גשמית בלבד.

רק שע"י שנקלט ברחם הנוקי [הנוקבא] נעשה צמיחה וגידול זה להיות ולד ברמ"ח איברי כ"י שבה דוקא יש הכח הזה.

אלא שעל ידי קליטתה ברחם הנקבה מתרחשים הצמיחה והגידול, עד שהיא נעשית ולד בעל רמ"ח איברים וכו'; שכן דוקא בה מצוי הכוח הזה.

הקליטה ברחם היא שמביאה לצמיחה ולהתפתחות של ולד שלם, בעל כל רמ"ח האיברים. כוח הצמיחה הזה מצוי דוקא באם, כשם שבמשל הזרע הוא מצוי באדמה.

ומ"מ עיקר ושרש הולד נמשך מהטפה ועל כן אנו רואים שהאשה יולדת ולד שהוא גדול המעלה ממנה שהרי יולדת זכר והיא עצמה מעלמא דנוקבא:

ומכל מקום, עיקרו ושורשו של הוולד נמשכים מן הטיפה. לכן אנו רואים שהאשה יולדת ולד שמעלתה גדולה משלה, שהרי היא יולדת זכר, ואילו היא עצמה מעולם הנוקבא.

ובכל זאת, עיקרו ושורשו של הוולד באים מן הטיפה, ולכן האם יכולה ללדת ולד שמעלתו גבוהה משלה: היא יולדת זכר, ואילו היא עצמה מ"עולם הנקבה". במונחי הקבלה של הדיון הקודם, הזכר הוא בחינת המשפיע והנקבה, נוקבא, היא בחינת המקבל; מה שצומח בתוך המקבל יכול להיות למעלה ממנו, מפני ששורשו במה שניתן לו.

קטע 3 • 51

המצוות כזרע

5 והנמשל מזה הוא כי התומ"צ [התורה ומצות] נק' בשם זריעה זורע צדקות כו'. וכמ"ש במ"א ע"פ שש שנים תזרע שדך⁴ שהם שיתא סדרי משנה כו'.

והנמשל הוא שהתורה והמצוות נקראות בשם "זריעה": "זורע צדקות" וכו'. וכפי שנכתב במקום אחר על הפסוק "שש שנים תזרע שדך", שהכוונה לששת סדרי משנה וכו'.

כעת מיישמים את המשל. התורה והמצוות נקראות "זריעה", כמו בביטוי "זורע צדקות" שבתפילת שחרית, וכמו בפירוש שניתן במקום אחר לפסוק "שש שנים תזרע שדך", שהוא מוסב על ששת סדרי משנה.

כי הנה לכאורה אינו מובן איך ע"י מצות מעשיות יומשך לע"ל [לעתיד לבוא] גלוי אור א"ס ב"ה שאין לו קץ ותכלית.

שהרי לכאורה אינו מובן כיצד באמצעות מצוות מעשיות תימשך לעתיד לבוא התגלות של אור אין סוף ברוך הוא, שאין לו קץ ותכלית.

כאן מוצגת הקושיה שעליה המשל משיב: המצוות הן מעשים גשמיים, כיצד אפוא הן יכולות להביא לעתיד לבוא התגלות של אור אין סוף, שאין לו קץ ותכלית? לכאורה, מעשה מוגבל אינו יכול להפיק תוצאה בלתי מוגבלת.

אך העניין כי שרש המצות גבוה מאד שהם בחיי תר"ך עמודי אור הנמשך מכתר עליון בחיי סוכ"ע ממש אלא שירדו ונתלבשו בגשמיות ציצית בצמר תפילין בקלף וה"ז [והרי זה]

אך העניין הוא ששרש המצוות גבוה מאוד: הן בבחינת תר"ך עמודי אור הנמשכים מכתר עליון, מבחינת סוכב כל עלמין ממש. אלא שהן ירדו והתלבשו בגשמיות: ציצית בצמר, תפילין בקלף. והרי זה

התשובה היא ששרש המצוות גבוה מאוד: הן תר"ך "עמודי אור" הנמשכים מכתר, מבחינת סוכב כל עלמין ממש. המספר תר"ך הוא הגימטריה של המילה כתר, והוא שווה למספר תרי"ג מצוות התורה יחד עם שבע המצוות מדרכנן. אולם בעולם הזה המצוות התלבשו בדברים גשמיים, כגון צמר לציצית וקלף לתפילין.

כמו הגרעין שאע"פ [שאף על פי] שיש בו כח ותמונת הפרי. אבל הוא בהסתר והעלם עד שאינו ניכר כלל כ"א הוא כעץ בעלמא.

כמו הגרעין, שאף שיש בו כוח ודמות של הפרי, הם נסתרים ונעלמים בו עד שאינם ניכרים כלל, והוא נראה כעץ בלבד.

בצורתן הגשמית המצוות דומות לגרעין: כל כוחו של הפרי נמצא בתוכו, אך הוא נסתר כל כך עד ששום דבר ממנו אינו ניכר, כאילו היה עץ פשוט.

קטע 4 • 61-7

ארץ חפץ

6 וע"י נש"י [נשמות ישראל] שמקיים המצוה ומתעטף בציצית ומניח תפילין הם בחיי ארץ חפץ⁵ המצמיחי [המצמיחים] גלוי הפרי מהגרעין בטעם ומראה וריח הוא שיהי' [שיהיה] גלוי תר"ך עמודי אור כו' ממש.

ובאמצעות נשמות ישראל, כאשר אדם מקיים מצווה, מתעטף בציצית ומניח תפילין — הן בחינת "ארץ חפץ", המצמיחה מן הזרע את גילוי הפרי, בטעם, במראה ובריח; כלומר, שיתגלה בפועל ממש אורם של 620 עמודי אור וכו'.

נשמות ישראל, כלומר כל אדם המקיים מצווה, מתעטף בציצית ומניח תפילין, הן "ארץ חפץ" שעליה מדבר הנביא. כמו אדמה פורייה, הן מצמיחות את הפרי הנסתר שבמצווה עד שהוא מתגלה, ועד ש־620 עמודי האור עצמם מתגלים.

ולכן נק' כנס"י [כנסת ישראל] אשה יראת⁶ כו' כמו באשה יש הכח להצמיח ולהיות בה ועל ידה התהוות הולד מהטפה כנ"ל.

ולכן נקראת כנסת ישראל "אשה יראת [ה']" וכו': כשם שבאשה יש כוח להצמיח, והילד מתהווה בתוכה ובאמצעותה מן הטיפה, כפי שהוסבר לעיל.

לכן כנסת ישראל, מקורן של כל נשמות ישראל, נקראת "אשה יראת ה'", מן הפרק החותם את ספר משלי. בדומה לאם שבמשל, יש בכנסת ישראל כוח להצמיח, כך שמה שניטע נעשה בתוכה ובאמצעותה ל"ילד" חי.

7 והיינו לפי שהיא בחי' יראת ה' שיש בהם בחי' הביטול להפך יש לאין וממיררו למיתקו שזהו בחי' ארץ חפץ⁷

כלומר, משום שהיא בחינת יראת ה', שיש בה בחינת ביטול, להפוך יש לאין ומר למתוק; וזוהי בחינת "ארץ חפץ", לכנסת ישראל יש כוח זה משום שהיא מגלמת את יראת ה', שהיא ביטול: הנחת ה"יש" של האדם כדי להיות "אין" לפני ה', והפיכת מר למתוק. ביטול זה הוא שעושה את נשמות ישראל ל"ארץ חפץ".

היינו בחי' מלכות דאצי' ששרשה מבחי' מלכות דא"ס שהיא מלכות דא"ק [דאדם קדמון] ולכן יש בה הכח להצמיח כו' שהוא בחי' א"ס.

דהיינו, בחינת מלכות דאצילות, ששרשה מבחינת מלכות דאין סוף, שהיא מלכות דאדם קדמון; ולכן יש בה הכוח להצמיח וכו', שזוהי בחינת אין סוף.

במונחים קבליים, "ארץ" זו היא מלכות דאצילות, ששרשה במלכות דאין סוף, כלומר במלכות דאדם קדמון, הדרגה הקדומה שמעל אצילות. משום ששרשה באין סוף, יש בה הכוח להצמיח — כוח שהוא עצמו איך-סופי, כפי שמראה זרע יחיד הנעשה לפירות רבים מספור.

קטע 5 • 81

פרי גבוה מן הארץ

8 ולכן הם ראשית תבואתה⁸ ומארי דאורייתא שהתומ"צ [שהתורה ומצות] כמו שירדו למטה הם בחי' גרעין כו'. אך לאחר שתצמח הפרי ומלאו פני תבל תנובה⁹ הוא בחי' אור שלמעלה מנשי" [מנשמות ישראל]

ולכן הם "ראשית תבואתה" ו"בעלי התורה": התורה והמצוות, כפי שירדו למטה, הן בבחינת גרעין וכו'. אבל לאחר שהפרי יצמח, ו"ימלאו פני תבל תנובה", תהיה זו בחינת אור שלמעלה מנשמות ישראל,

כיוון שהתורה והמצוות כפי שהן כעת אינן אלא גרעין, הזקוק לנשמות ישראל כדי לצמוח, הנשמות עומדות מעליהן במובן זה: הן נקראות "ראשית תבואתה" ו"בעלי התורה". אך לאחר שהפרי יצמח, בזמן שישראל "ימלאו פני תבל תנובה", האור שיתגלה יהיה נעלה אף מנשמות ישראל עצמן.

והיינו בחי' יסוד דא"ק [דאדם קדמון] שלמעלה מעלה מבחי' מלכות דא"ק [דאדם קדמון] כו' שמבחי' יסוד דא"ק [דאדם קדמון] הוא שרש המצות.

כלומר, בחינת יסוד דא"ק, שלמעלה מעלה מבחינת מלכות דא"ק וכו'; כי שורש המצוות הוא מבחינת יסוד דא"ק.

האור הנעלה הזה הוא יסוד דא"ק, שלמעלה לאין ערוך ממלכות דא"ק, שורש הנשמות. המצוות מושרשות ביסוד דא"ק, ולכן מה שצומח מהן עולה על ה"ארץ" שבה הן צומחות.

שני אורות מקיפים

9 וזהו כמשל שהאשה יולדת זכר שהוא למעלה ממנה כנ"ל. וענין ב' בחי' מקיפים¹⁰ הענין הוא כי

וזה דומה למשל האשה שיוולדת בן, שהוא נעלה ממנה, כפי שהוסבר לעיל. בענין שתי הבחינות של המקיפים, ההסבר הוא ש...

נשמות ישראל מחוללות גילוי נעלה מהן, כשם שהאם יולדת בן הנעלה ממנה. כעת המאמר מסביר את שני סוגי המקיפים, האורות המקיפים.

הנה המקיף הוא ג"כ מחי' ונקי' אור מקיף וזהו בחי' מקיף הקרוב וכמו אבל חרדה גדולה נפלה עליהם¹¹ משום דמזליהו חזי.¹²

גם המקיף מעניק חיות, והוא נקרא "אור מקיף"; וזהו בחינת המקיף הקרוב. כך נאמר: "אבל חרדה גדולה נפלה עליהם", משום ש"מזליהו חזי".

הסוג הראשון של המקיף מקיף ואינו נכנס פנימה, ובכל זאת מעניק חיות ומורגש; זהו "המקיף הקרוב". דוגמתו היא מראהו של דניאל: האנשים שהיו עמו לא ראו אותו, אך "חרדה גדולה נפלה עליהם", וחכמים מסבירים זאת בכך ש"מזליהו חזי" — שורש נשמותיהם שלמעלה מהם, שהוא עצמו אור מקיף.

הרי הגיע להם התפעלות בפנימיותם מחמת האור מקיף שהוא בחינת מזליהו כו' ויש עוד בחינת מקיף המובדל לגמרי מגדר העולמות ואינו מאיר בהם כלל לגודל אורו.

הרי שהגיעה אליהם התפעלות בפנימיותם מחמת האור המקיף, שהוא בחינת "מזליהו" וכו'. ויש בחינה נוספת של מקיף, המובדלת לחלוטין מגדר העולמות, ואינו מאיר בהם כלל, מפני עוצמת אורו.

אף שהמראה לא חדר למודעותם, הוא עורר אותם מבפנים באמצעות מזלם — אור מקיף שעדיין משפיע על מה שהוא מקיף. יש גם מקיף שני, המובדל לחלוטין מן העולמות, ואורו רב כל כך עד שאינו מאיר בהם כלל.

10 וזהו שהמשכת סוכ"ע כעת ע"י המצות הוא בחי' מקיף הקרוב הנ"ל משא"כ מקיף המובדל כו'

וזהו [הענין]: המשכת סוכב כל עלמין כעת באמצעות המצוות היא בחינת המקיף הקרוב שהוזכר לעיל, ולא המקיף הנבדל וכו';

האור הסוכב כל עלמין שהמצוות ממשיכות כעת הוא רק המקיף הקרוב. המקיף הנבדל אינו נמשך באמצעות המשכה זו בזמן הזה.

אינו מאיר כעת כ"א לע"ל [לעתיד לבוא] שיקויים ונגולו כספר השמים¹³ שמקיף הקרוב יומשך להיות בגלוי ממש ע"ד אור פנימי ואז יומשך מקיף הגדול שהוא המובדל וכו'

אינו מאיר כעת, אלא רק לעתיד לבוא, כאשר יתקיים "ונגולו כספר השמים": המקיף הקרוב יימשך ויהיה גלוי ממש, בדומה לאור פנימי; ואז יימשך גם אותו מקיף גדול ונבדל וכו'.

המקיף הנבדל יאיר רק לעתיד לבוא, כאשר "השמים ייגללו כספר". המאמר מפרש זאת כהמשכת המקיף הקרוב לגילוי מלא, בדומה לאור פנימי; לאחר מכן יימשך גם המקיף הגדול והנבדל.

להיות מאיר ומחיה ג"כ ועי"ז יהי [יהיה] תח"ה [תחיית המתים] ועמ"ש ע"פ יתקע בשופר גדול¹⁴ כו' שבי בחי' מקיפים אלו הוא

כדי להאיר ולהחיות גם כן, ועל ידי כך תהיה תחיית המתים. ועיינו במה שנכתב על הפסוק "יתקע בשופר גדול" וכו', בעניין שתי בחינות המקיפים הללו.

כאשר גם המקיף הנבדל יאיר ויחיה, תתרחש תחיית המתים. הקורא מופנה לדיון בפסוק "יתקע בשופר גדול", שבו מוסברות שתי בחינות המקיפים הללו.

כי רצון העליון זהו בחי' כתר וסוכ"ע והוא מקיף הקרוב ויש עוד בחי' הנק' רעוא דכל רעוין שלמעלה מעלה מבחי' רצון כו'. וזהו הללוהו כרב גודלו¹⁵ שיש בחי' אין קץ בבחי' גודלו כו' ע"ש:

הרצון העליון הוא בחינת כתר וסוכב כל עלמין, והוא המקיף הקרוב; ויש עוד בחינה הנקראת "רעוא דכל רעוין", הנעלית הרבה הרבה מבחינת הרצון וכו'. וזהו [הפירוש של] "הללוהו כרב גודלו": שיש בחינת אין-קץ בבחינת גודלו וכו'. עיינו שם.

שם מזוהות שתי הבחינות: הרצון העליון, שהוא כתר וסוכב כל עלמין, הוא המקיף הקרוב; למעלה ממנו נמצא "רעוא דכל רעוין", הנעלה בהרבה מבחינת הרצון. משום כך נאמר בתהילים לשבח את ה' "כרוב גודלו": בגדולתו יש בחינה שאין לה קץ.

בעבודה

כאשר יהודי מתעטף בציצית ומניח תפילין, הוא זורע זרע המכיל את תר"ך עמודי האור, אף ששום דבר מאור זה אינו נראה. מה שמצמיח אותו הוא יראת ה': ביטול, הפיכת ה"יש" של האדם ל"אין" ומריירות למתיקות, שבאמצעותם האדם נעשה "ארץ חפץ".

שאלות לשיחה

1. מה מוסיף כוח הצמיחה של הארץ לזרע, ומה אינו מוסיף? כיצד הדבר מתבטא בנשמות ישראל ובמצוות?
2. כיצד מצווה גשמית, שנעשית בצמר או בקלף, יכולה להביא לעתיד לבוא לגילוי של אור אין סוף, שאין לו סוף?
3. מדוע יראת ה', המובנת כביטול, מעניקה לנשמות ישראל את הכוח להצמיח את המצוות?
4. כיצד ייתכן שמה שצומח באמצעות נשמות ישראל גבוה מהנשמות עצמן, וכיצד משל האם והבן ממחיש זאת?
5. מה ההבדל בין המקיף הקרוב למקיף המובדל, ומה ישתנה לעתיד לבוא?

הערות

פסוקה 2

1 וביאור הענין

לפי ההערה, בכרך הזה הביאור נכלל בגוף המאמר עצמו.

הערת קה"ת

לביאור זה ראה מאמרי אדה"י נביאים ע' צא שנכלל בתוך המאמר. וראה לעיל במ"מ נד, ב במ"מ לפיסקא "עיי"ז מתלבש בו כח הצומח" המאמר במאמרי אדה"א שמות ח"א ע' א מיוסד על ד"ה זה. לקטע זה ראה לקו"ת פ' בהר מ, ב.

2 דהנה הגרעין . . יש בו כל תמונת וכח הפרי . . עדי"ז טפת האב

ההערה מציינת שהקטע הזה, על הזרע הכולל את כל צורתו וכוחו של הפרי ועל טיפת האב, מובא ב־Or HaTorah on Nach ונידון שם באריכות.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת נ"ך כרך א ע' תל, ע"ש בארוכה.

3 אב מזריע לובן

הגמרא מלמדת שיש שלושה שותפים באדם: הקדוש ברוך הוא, האב והאם; האב זורע את ה"לבן", שממנו נוצרים העצמות והגידים. המאמר מצטט זאת כדי להראות שטיפת האב כבר כלולה כל קומת הגוף.

Niddah 31a:9-10 נדה ל"א א:ט"י

תנו רבנן: שלשה שותפין יש בָּאָדָם — הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאָבִיו, וְאִמּוֹ. אָבִיו מְזַרֵּעַ הַלֹּבֶן, שֶׁמִּמֶּנּוּ עֲצָמוֹת, וְגִידִים, וְצַפְרָנִים, וּמוֹחַ שֶׁבְּרֹאשׁוֹ, וְלוֹבֶן שֶׁבְּעֵינָיו. אִמּוֹ מְזַרֶּעַת אוֹדָם, שֶׁמִּמֶּנּוּ עוֹר, וּבָשָׂר, וּשְׁעָרוֹת, וְשִׁחּוֹר שֶׁבְּעֵינָיו. הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן בּוֹ רוּחַ, וּנְשָׁמָה, וּקְלָסֶת פָּנִים, וְרֵאשִׁית הָעֵצִי, וְשִׁמְיעַת הָאוָז, וְדַבּוּר פֶּה, וְהַלּוּחַ וְרִגְלָיִם, וּבִינָה, וְהַשְׂכָּל. וְכֵיוָן שֶׁהֵגִיעַ זְמַנוֹ לְהַפְטֹר מִן הָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל חֵלקוֹ וְחֵלק אָבִיו וְאִמּוֹ, ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

נדה לא, א. וראה אוה"ת יתרו ע' תתקלו ואילך.

פסוקה 5

4 שש שנים תזרע שדך

ציווי התורה לזרוע את שדהו במשך שש שנים לפני שנת השמיטה. המאמר מזכיר פירוש שניתן במקום אחר, שלפיו שש השנים מקבילות לששת סדרי המשנה, כך שלימוד התורה עצמו הוא בבחינת "זריעה".

Leviticus 25:3 ויקרא כ"ה:ג'

שש שנים תזרע שְׂדֶךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כְּרָמְךָ וְאַסַּפְתָּ אֶת־תְּבוּאָתָהּ:

Six years thou shalt sow thy field, and six years thou shalt prune thy vineyard, and gather in the produce thereof.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 6

5 ארץ חפץ

הנביא מבטיח שכל העמים יקראו לישראל מאושרים, "כי אתם תהיו ארץ חפץ". המאמר קורא זאת כתיאור של נשמות ישראל כאדמה פורייה שבה

צומחות המצוות.

Malachi 3:12 מלאכי ג':י"ב

וְאֶשְׂרוּ אֶתְכֶם כָּל־הַגּוֹיִם כִּי־תִהְיוּ אִתָּם אֶרֶץ חֲפֵץ אָמַר ה' צְבָאוֹת:

And all nations shall call you happy; For ye shall be a de-lightsome land, Saith the L-RD of hosts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 אשה יראת

"אשה יראת ה' היא תתהלל", מתוך דברי השבח החותמים על אשת חיל. כאן ה"אשה" היא כנסת ישראל, שכמו אם, מביאה לעולם את מה שנורע בה.

Proverbs 31:30 משלי ל"א:ל'

שְׂקָר חֲחֹן וְהַכֵּל הִיפִי אִשָּׁה יִרְאֵת־ה' הִיא תִתְהַלֵּל:

Grace is deceitful, and beauty is vain; But a woman that feareth the L-RD, she shall be praised

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

7 ארץ חפץ

"ארץ חפץ" של מלאכי, המזוהה כאן עם מלכות דאצילות, שהביטול שלה מעניק לה את הכוח להצמיח.

Malachi 3:12 מלאכי ג':י"ב

וְאֶשְׂרוּ אֶתְכֶם כָּל־הַגּוֹיִם כִּי־תִהְיוּ אִתָּם אֶרֶץ חֲפֵץ אָמַר ה' צְבָאוֹת:

And all nations shall call you happy; For ye shall be a de-lightsome land, Saith the L-RD of hosts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

8 ראשית תבואתה

"ישראל קודש לה', ראשית תבואתו". המאמר מביא פסוק זה כדי להראות שנשמות ישראל, שבהן צומח ה"זרע" של התורה והמצוות, עומדות למעלה מאותו זרע.

Jeremiah 2:3 ירמיהו ב':ג'

קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רִאשִׁית תְּבוּאָתָהּ כָּל־אֲכָלֶיךָ יֹאשְׁמוּ רָעָה תִּבָּא אֲלֵיהֶם נְאֻם־ה'

Israel is the L-RD'S hallowed portion, His first-fruits of the increase; all that devour him shall be held guilty, evil shall come upon them, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 ומלאו פני תבל תנובה

הבטחת ישעיהו שישאל יפרחו וימלאו פני תבל תנובה". כאן הפסוק מתאר את הפרי הצומח מן המצוות, הנעלה מנשמות ישראל.

Isaiah 27:6 ישעיהו כ"ז:ו'

הַבָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב יִצְיִן וּפְרַח יִשְׂרָאֵל וּמָלְאוּ פְנֵי־תֵבֶל תְּנוּבָה:

In days to come shall Jacob take root, Israel shall blossom and bud; And the face of the world shall be filled with fruitage

10 וענין ב' בחי' מקיפים

הקטע הזה, העוסק בשבת, מציג את אותם שני מקיפים ומפנה בסופו לדיון זה שבסוף פרשת שמות. המקיף הקרוב אינו מפנים, ובכל זאת נובעת ממנו התעוררות, כגון אדם שמתעורר כשהוא מתפלל עם הציבור, משום ש"במקום עשרה שכנה שריה"; המקיף הכללי מקיף את הכול בשווה, אינו מאיר בפנים כלל ואינו מעורר דבר. הידיעה הקדומה של ה', שאינה כופה את הבחירה החופשית, שייכת למקיף הנבדל, והקטע מציע כי "שבתא דלתא" היא המקיף הקרוב ו"שבתא דלעילא" היא המקיף הנעלה יותר, "מקיף למקיף".

הערת קה"ת

ראה לקו"ת בהר מד, ג.

11 אבל חרדה גדולה נפלה עליהם

דניאל לבדו ראה את המראה; האנשים שהיו עמו לא ראו אותו, "אבל נפלה עליהם חרדה גדולה", והם ברחו. המאמר מביא זאת, יחד עם הסבר חז"ל ש"מזלם ראה", כדוגמה לאור מקיף שאינו נתפס, אך מעורר את האדם מכפנים.

Daniel 10:7 דניאל י"ז:

וְרָאִיתִי אֲנִי דְנִיָּאל לְבַדִּי אֶת־הַמֶּרְאָה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת־הַמֶּרְאָה אֲבָל חֲרָדָה גְּדוֹלָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם וַיִּבְרְחוּ בְּהִתְבָּא:

And I Daniel alone saw the vision; for the men that were with me saw not the vision; howbeit a great trembling fell upon them, and they fled to hide themselves.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 משום דמזליהו חזי

הגמרא שואלת מדוע נחרדו חבריו של דניאל אם לא ראו את המראה, ומשיבה: "אף על גב דאינהו לא חזו, מזליהו חזו". המאמר מפרש את "מזלם" כאור מקיף — שורש הנשמה שלמעלה ממנו — שעורר אותם מכפנים אף שלא ראו דבר.

Megillah 3a:13-14 מגילה ג' א:י"ג-י"ד

וכי מאחר דלא חזו, מאי טעמא איבעיתו? אף על גב דאינהו לא חזו, מזליהו חזו. אמר רבין: שמע מינה: האי מאן דמיבעית, אף על גב דאינהו לא חזו, מזליה חזי. מאי תשנתי? ליקרי קריאת שמע. ואי קאים במקום הטנופת — לינשוף מדוכתייה ארבע גרמדי. ואי לא — לימא הכי: "עין דבי טכחי שמינא מינאי".

But if they did not see, why were they frightened? Although they themselves did not see, their star saw. Ravina said: We learn from this that if a man is seized with fright though he sees nothing, [the reason is that] his star sees. What is his remedy? He should recite the Shema. If he is in a place which is foul, he should move away from it four cubits. If he cannot do this, he should say this formula: "The goat at the butcher's is fatter than I am".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

13 ונגולו כספר השמים

"השמים יגללו כספר". המאמר מפרש זאת כזמן שבו האור המקיף הקרוב

יתגלה כאור פנימי.

Isaiah 34:4 ישעיהו ל"ד:

וְנִמְקוּ כָל־צִבְאֵי הַשָּׁמַיִם וְנִגְלוּ כִסְפֵּי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צִבְאָם יָבוֹל כְּנָבֶל עֵלֶּה מִגֶּפֶן וּכְנַבְלַת מִתְאֲנָה:

And all the host of heaven shall moulder away, And the heavens shall be rolled together as a scroll; And all their host shall fall down, As the leaf falleth off from the vine, And as a falling fig from the fig-tree.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 יתקע בשופר גדול

"ביום ההוא ייתקע בשופר גדול" — השופר של הגאולה האחרונה. המאמר מפנה את הקורא למאמר על פסוק זה, שבו מוסברים שני סוגי המקיפים.

Isaiah 27:13 ישעיהו כ"ז:

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהִנָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲווּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם:

And it shall come to pass in that day, That a great horn shall be blown; And they shall come that were lost in the land of Assyria, And they that were dispersed in the land of Egypt; And they shall worship the L-RD in the holy mountain at Jerusalem.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 הללוהו כרב גודלו

"הללוהו כרב גדלו". המאמר מפרש זאת כרמז למדרגה בתוך גדלותו של ה' שאין לה סוף, למעלה אפילו מהרצון העליון.

Psalms 150:2 תהילים ק"נ:

הִלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרָתוֹ הִלְלוּהוּ בְּרַב גְּדֻלּוֹ:

Praise Him for His mighty acts; Praise Him according to His abundant greatness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Miqra according to the Masorah (CC- BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Daf Shevui (CC0)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/9/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/9/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק